

(1912 – 2003)

İBRAHİM FAKAZLI

1912 yılında Kastamonu/İnebolu'da dünyaya geldi. Risale-i Nur'da "Küçük İbrahim" ismiyle anılan İbrahim Fakazlı Ağabey, Hz. Üstad'ı ilk defa 1940'da, Kastamonu'da o zamanki karakolun karşısındaki evde ziyaret etmiştir. Risale-i Nur'la tanıştıktan sonra, Nurları okumaya ve yazmaya başlar. Bundan sonra hiçbir fırsatı kaçırmadan Üstad'ın ziyaretlerine devam eder.

Fakazlı Ağabey 1943 Denizli ve 1948 Afyon mahkemelerinde yargılanır ve Bediüzzaman Hazretleriyle beraber hapis yatar. Bu iki hapisane dönemlerinde Hz. Üstad'ın çok yakınlarında bulunma şansına sahip olmuştur; bundan dolayı hatıraları çok kıymetlidir. İbrahim ağabeyin anlattıkları bazen derin hüznün veriyor, çoğu zaman gözler yaşarıyor, bazen tebessüm de ettiriyor...

Ne mi anlatıyor İbrahim Ağabey?

"Dünyamı ve ahretimi bu milletin saadeti uğruna feda ettim" diyen bir Üstad'ı anlatıyor. Yeryüzünün buz tuttuğu bir dehşetli kışta, tek başına camları kırık sobasız bir salonda, ayaklarını bile uzatamadığı bir buçuk metrelik yatağını anlatıyor. Verilen zehrin sancısıyla nasıl kıvrandığını; milletin imanına gelen tehlikelere karşı nasıl ağladığını dile getiriyor Fakazlı ağabey. Ve bir bölük kumandanı gibi hapishaneden mahkemeye gidişini, hapishanede iken aynı anda camilerde görünmesinin sırrını da anlatıyor...

İbrahim Ağabey hayatı boyunca Kur'an ve iman hizmetlerine devam etmiştir. İnebolu İlçe Müftülüğü'nün web sitesinde şu bilgiler yer almaktadır:

"İnebolu Merkez Yatılı Kur'an Kursu 1949 Yılı'ndan bu güne kadar hizmet vermektedir. Mütefekkir Said-i Nursi'nin talebesi İbrahim Fakazlı uzun süre dernek başkanlığı yapmıştır. Kendi kütüphanesini de Merkez Kur'an Kursu'na bağışlamıştır." Fakazlı Ağabey Ayrıca İnebolu'da bir cami yaptırmıştır.

İbrahim Fakazlı Ağabey'i dünya gözüyle görmek, dinlemek bize nasip oldu elhamdulillah. 22 Temmuz 1998'de İnebolu'daki son ziyaretimiz ise biraz hüznü oldu. Çok hastaydı. O kuvvetli hafızası ve hitabesi zayıflamıştı. Fakazlı Ağabey uzun bir hastalık döneminden sonra 2 Kasım 2003'de İnebolu'da vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

KÜÇÜK İSPARTA İNEBOLU

İnebolu başta Ahmed Nazif Çelebi olmak üzere, sadık nur talebelerinin gayretleri ile Isparta'dan sonra ikinci bir hizmet merkezi haline gelmiştir. 1943 Denizli mahkemesinden sonra İnebolu'ya Selahaddin Çelebi vasıtasıyla bir teksir makinesi getirilir. Bu Türkiye'de bir ilktir. Risale-i Nur, o, "bin kalemlilik" ile süratle çoğaltılmaya başlanır...

O tarihte, teksir makinesi sadece iki yerde, İnebolu ve -sonradan- Isparta-Sav'da vardır. Tarihçe-i Hayat'da; "Afyon Hapsinden sonra hizmet-i Nuriye nasıl cereyan etti?" sorusunun 2. cevabı bunu teyid eder:

"Isparta ve İnebolu' da, teksir makinesiyle Nur Risalelerinin mecmualar halinde teksiri ve etrafa neşri..." (T.Hayat) şeklinde ifade edilmektedir. Buna mümasil Külliyyatın çok yerlerinde İnebolu'nun hizmetteki kıdem ve ehemmiyeti anlatılır ve sena edilir.

Bediüzzaman Hazretleri'nin "Küçük Isparta" olarak iltifat buyurdıkları Kastamonu'nun İnebolu Nur hizmetlerinde çok büyük kahramanlar yetiştirmiştir:

“Nazif Çelebi, Selâhaddin Çelebi, İbrahim Fakazlı, İsmail Fakazlı, İbrahim Mırmır, Gülcü Hüseyin Kuru, Salih Uğurtan, İzzet Turgut, Ziya dilek...” ve daha niceleri..

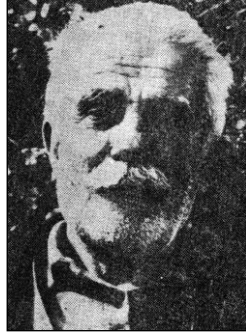
1978 senesinde yaptığım İnebolu seyahatimde Baba-oğul, Nazif-Selahaddin Çelebi Ağabeyleri göremedik elbette. Onlar çoktan vefat etmişti. Ama onları bize, 1943 Denizli hapsinde Hazreti Üstad’la beraber yatan “Gülcü Hüseyin, Salih Uğurtan, Ziya dilek” Ağabeyler anlattı. O günkü ziyaretimizde İbrahim Fakazlı Ağabey ise İstanbul’a gitmiş, görüşmemiştik. Meğer kaderde tam yirmi sene sonra 1998’de yine İnebolu’da görüşmek varmış. Hem kaderde yirmi sene evvel dünya gözüyle görüp dinlediğimiz, diğer aziz ağabeylerimizin mezarlarını ziyaret etmek de varmış.

RİSALE-İ NUR’DA İBRAHİM FAKAZLI

Risale-i Nur’da İnebolulu İbrahim diye iki ağabeyimizin adı geçer. Yaşça daha büyük olanı “İbrahim Mırmır”, Küçük olanı ise “İbrahim Fakazlı”dır. Denizli Hapsinde Üstad Hazretleri Onlara, “Büyük İbrahim” ve “Küçük İbrahim” diye isim vermiştir. İsmail Fakazlı ise kardeşidir.

Fakazlı Ağabey 1943 Denizli’de yattığı gibi, 1948 Afyon’da da Üstad’ının yanında hapis yatmıştır. 14. Şuânın sonunda çok güzel bir müdafaası vardır. “Küçük İbrahim’in Müdafaasıdır” diye başlıyor, “Afyon Cezaevinde mevkuf İnebolulu İbrahim Fakazlı” imzasıyla bitiyor. (Şuâlar 575)

Bundan başka, ismi birçok yerde risalelerin içine girmiş ve ebedileşmiştir:

Büyük İbrahim: İbrahim Mırmır

“Küçük Isparta’nın kahramanlarından küçük İbrahim’le Salih’in mektupları beni fevkalade mesrur eyledi, bin bârekallah. (Emirdağ Lâhikası)

“Küçük İbrahim, Nazife ikinci bir Salâhaddin hükmüne geçip çoluk çocuğuyla, kardeşiyle ve refikasıyla Nura ve makineye pek ciddi çalışması, mektubunda namları bulunan Salih ve Gülcü Hüseyin ve Osman ve Zühtü ve İzzet ve Ömer ve sair oradaki Nurcuların sebatkârane, sarsılmadan Nur hizmetinde terakki etmeleri bizleri çok mesrûr ettikleri gibi; bu memleketi de ileride çok minnettar edecekler. Mâşaallah, İnebolu, küçük bir Isparta ve tam bir medrese-i Nuriye olduğunu ispat ettiler. (Emirdağ Lâhikası)

İnebolu
23 Temmuz 1998

İBRAHİM FAKAZLI AĞABEY HIÇKIRARAK AĞLAMAYA BAŞLADI

22 Temmuz 1998’de İnebolu’ya inince doğru dersaneye gittik. İbrahim Fakazlı Ağabey’imizin, evinde olduğunu söylediler.

**İbrahim Fakazlı: 86 yaşında İnebolu'daki evinde
son ziyaretimiz... (23.08.1998)**

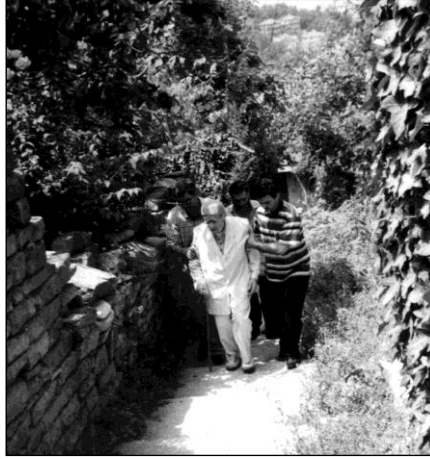
Bir kardeşimiz bizi evine kadar götürdü. Evinin kapı girişindeki bahçe cennet gibi rengârenk çiçeklerle donanmıştı. Kapıyı eskiden beri Fakazlı Ağabey'le iyi görüşen, beraber geldiğimiz Necati Usun Ağabey çaldı.

Fakazlı Ağabey bizi içeri aldı, ellerini öptük, mütevazı koltuklara oturduk.

Mübarek İbrahim Ağabey çok yaşlanmıştı. 86 yaşında olduğunu öğrendik. Çok takatsizdi ve hafıza kaybı vardı. Necati Ağabey'i bile, kendisini defalarca hatırlatmasına rağmen tanıyamadı.

En sonunda, "Ben Ziya Arun Ağabey'e bakan Necati"¹ deyince, "hah tamam hatırladım, şimdi tanıdım seni" diyebildi.

Necati Ağabey, Ziya Arun Ağabey'in vefat ettiğini söyledi. Fakazlı Ağabey, "biliyorum, duydum" dedi.

**Cuma namazına kendi yaptırdığı camiye beraber gittik.
(24 Temmuz 1998, İnebolu)**

Necati Ağabey: "Ziya Arun Ağabey'i vefatından bir gün sonra rüyamda gördüm. Bana: 'Necati merak etme ben burada rahatım, Üstad beni yanına aldı' dedi. Necati Usun, 'Ziya Ağabey rüyamda böyle dedi bana' deyince; O koskoca mübarek Fakazlı Ağabey'imiz hiç unutamadığım bir şekilde birden ellerini yüzüne kapatıp, hıçkıra hıçkıra sarsılarak ağlamaya başladı. "Üstad yanına almış..." deyince çok duygulanmıştı. Belli ki, Üstad'ına kavuşmanın ateşiyle yanıyordu. Onun şefkatini, hele şimdiki hasta haliyle çok özliyordu... Sakinleşince bazı hatıralar daha sormak istedim. "Hafızam kaybıldı, hem kitaplarda var..." deyip konuşmadı. Biz de kendisini fazla yormak istemedik.

CUMA'YI KENDİ YAPTIRDIĞI CAMİDE BERABER KILDIK

Ertesi gün, Cuma idi. Fakazlı Ağabey'e, "Cuma'ya beraber gidelim" dedik. "Tamam" dedi. Cuma'ya yakın bir saatte tekrar evine uğradığımızda, beyazlar giyinmiş halde bizi bekler bulduk. Kollarına girerek beraber geldiğimiz Nazım Çubukçuoğlu'nun arabasına bindirdik. Kendi yaptırdığı camiye gittik.

Namazını iskemlede kıldı. Tekrar aynı arabayla evine bıraktık. Takkesini hatıra olarak istedim, "al" dedi verdi, sonra uzun uzun yüzüme baktı. Kendi takkemi ona vermek istedim. "Benim takkemi de siz alın ağabey" dedim. "İhtiyaç yok" dedi ve almadı. Ellerinden öptük ve ayrıldık. Bu aralarda bir kaç poz fotoğrafını çekebildik.

İBRAHİM FAKAZLI'DAN HATIRALAR

İbrahim Fakazlı Ağabey'in bu hatıraları: Bayram Yüksel, Mustafa Birlik ve Feyzi Allahverdi Ağabey'lerin de bulunduğu bir sohbet esnasında kaydedilmiştir. İbrahim Fakazlı Ağabey'e sorularıyla yardımcı olanlar, Mustafa Birlik ve Feyzi Allahverdi'dir. Bayram Ağabey teyit makamındadır.

¹ Necati Usun, İstanbul'da senelerce ve sadakatla; Risalelerde çok yerlerde adı geçen ve devamlı hasta olan, Ziya Arun Ağabey'imizle ilgilenmiş, ona bakmış, ihtiyaçlarını karşılamıştır. Sungur Ağabey'in bu hizmeti tebrik ve teşekkür ettiğini duyduk.

ÜSTAD'IN MAHKEMEDEKİ HALLERİ HALKA AKSEDIYORDU

Denizliye giderken trende neler oldu?

1943'de İnebolu'dan Denizli hapishanesine giderken, trende Üstad konuşuldu:

İnebolu'dan vapurla İstanbul'a geldik. İstanbul'da bir gece yattık. Daha sonra İzmir'e gitmek üzere bizi vapura bindirdiler. İzmir'e vardığımızda, akşam vaktiydi. Jandarma ve polisler bizi bir otele götürdüler. O gece o otelde yattık. Hava öyle şiddetli yağdı gürlledi ki, biz apartmanlar yıkılıyor zannettik.

Sabahleyin Denizli trenine bindik. Ama trende ayak atacak yer yok. O kadar kalabalıktı ki, koridorlarda oturuyordu herkes. Biz on iki kişiydik. Ellerimiz de bağı. Jandarma ve polis nezaretinde gidiyoruz. Yer yok ayaktayız, eşyalarımız da vardı. O kadar kişinin eşyası olmaz mı? Neyse biraz ilerledik. Polis bana:

"Nereye gidersen git" dedi. Biz, birer ikişer otururuz diye yer aramaya başladık.

"Bakayım ileriki kompartımanlarda yer var mı?" dedim. Bir kompartıman geçtim, ağzına kadar dolu. İki, üç derken daha ilerdeki bir kompartımanda dört kişi oturuyordu, dörtte karşı kanepede. Esnaf kabilinden idi onlar. Selam verdim içeriye girdim. Belki bana bir yer verirler diye bakındım. Biraz kıvıldandılar. Birazcık, oturacak kadar bir yer açtılar. Ben oraya geçtim. Köşede yaşlıca biri vardı, hoca diyorlardı ona. Diğerleri esnaf. Bana: "Sen nereye gidiyorsun?" dediler. "Denizliye gidiyorum" dedim. "İyi, biz de Denizliye gidiyoruz, beraber gideriz" dediler. İleri geri; abuk sabuk; müstehcen konuşmaya başladılar. Hoca cevap vermeye çalışıyor, ama lafı ağzına tikiyorlardı hemen. Bu arada ben de birkaç kelime ile yardım ediyorum hocaya. Hoca benden kuvvet almaya başlamıştı.

Bir ara yanımdaki bana: "Sen ne iş yaparsın?" dedi. "Pazarcıyım" dedim. "Ne alırsın?" "Her şey alırım. Yumurta, yağ, yün..." "Bende hepsi var, sen benim yanıma gel" dedi. "İyi olur" dedim. Ben yanımdakine usulca söylüyorum ama diğerleri hep bana kulak veriyorlardı. Sonra, "Sizin orada yatır var mı?" diye sordum adama. "Ne yapacaksın sen?" dedi. "Ben meraklıyım da" dedim. "Onun canlısı var" dedi. "Nasıl oluyor?" dedim. "Öyle bir hoca ki kendisine daha hâkim sormadan, cevabını önceden veriyor" dedi. "Allah! Allah! Tuhaf değil mi?" dedim. Denizli hapishanesinde yatmakta olan Üstad Hazretleri'ni anlatıyordu. Demek ki dışarıya halka böyle aksetmiş Üstad Hazretleri'nin halleri. Trende böyle konuşuyorlardı.

HAPİSTE İKEN, ÜSTAD HAZRETLERİ'NİN DİŞARIYA GÖRÜNDÜĞÜNÜ DUYUYORDUK

Üstad Hazretleri hapisteye iken dışarıya çıkma hadiseleri duyuluyor muydu?

Evet... Oluyordu. Delikliçinar diye bir yer... Orada bir cami vardır. Üstad'ı o camide görürlermiş. Savcı da hapis hane müdürünü sıkıştırırmış; "Sen niye müsaade ediyorsun" diye. O da; "böyle bir şey yok" dermiş. Bu hadise bir, iki, üç... Çok olmuş.

Benim bizzat şahid olduğum bir hadise anlatayım size:

Denizli Hapishanesi'nde, Ahmed Nazif Çelebi ve Gönenli Mehmed Efendi ile beraber aynı koğuşta kalıyordum. Hapishanede ağır cezalar, idamlıklar da, prangalı zincirli de vardı. Gezemesinler, yürüyemesinler diye ayaklarına, boyunlarına zincirler takılmıştı onların. Gardiyanlar dışarıda sivrisinek uça alakadar oluyordular.

Bir gün sabah namazımızı cemaatle kıldık. Gönenli Mehmed Efendi kıldırırdı bize. Hapishanede koğuşu dolduruyorduk. Namazdan sonra; kimisi yatağında yatıyor, kimisi bir şeyler diyor, bazıları temizlik yapıyor, kimisi de çorba pişirmek için mangal yakıyordu. Biz böyle meşgulken birden kapıların zilleri çalmaya başladı. "Ne oluyor?" falan derken, bu zangırtı ile bütün mahpuslar, herkes kapılara doğru koştu, koridora bakmaya başladık.

Birden, "Tahtakurusu geliyor!" dediler. Müdürün (Şevki Bey) lakabı Tahtakuru'suydu. O çok mayasılı bir adamdı, yüzüne baksan hasta olurdu insan. "Allah Allah bu saatte Tahtakurusu niye geliyor acaba?" dedik.

Neyse, biz başka koğuşa girer diye beklerken; geldi, geldi tam bizim koğuşun önüne... Ve içeri girdi. Namaz yeni bitmişti. Hoca Efendiler virdlerini okuyacaklardı. Gönenli Mehmed Efendi, Ahmed Nazif Ağabeyler falan yani... Neyse biz hep beraber ayağa kalktık. Tahtakurusu bize bakmıyordu bile, doğru hocaların yanına gitti. Onlar da hemen yatağı falan düzelttiler; "buyrun, buyrun..." dediler. Hemen oturdu. Oradan birisi sigara ikram etti. "Sigarayı bırak şimdi!" dedi. "Kahve getirelim efendim" dediler. "Bırak onu yahu!" dedi. "Benim bir derdim var. Benim halim ne olacak, bana anlatın, ben ne yapmam lazım şimdi?" diye konuşmaya başladı. "Hayrola ne var?" dediler Hoca Efendiler.

Dedi:

“Bu hoca geldi geleli benim huzurum kaçtı. Bu hoca bazı namaz vakitlerinde camide görülüyor... Bir değil, iki değil, üç değil, bana telefonlar geliyor. Bak bu gece mübarek kandil gecesini. Bütün karakolları akşamdan dolaştım, tembih ettim. Kapıları kilitleri kontrol ettim. Hatta Hoca Efendi'nin penceresinin altına iki tane jandarma koydum. Ben bunu yakalayıp göreyim diye tedbir aldım. Nihayet sabahleyin yorgun argın eve gittim. –Müdür hapishaneye yakın lojmanda oturuyordu- Hanıma:

‘Bugün ben dondum, çok yoruldum. Sobayı yak, biraz ısınayım, bir çorba içeyim’ dedim. Şöyle bir uzanmıştım ki. “Zırrrr” diye telefon çaldı. Telefona baktım. Bizim savcı, pür hiddet bana bağıyor: ‘Seni astracağım herif, mahvettin... Beni de perişan ettin...’ diyordu. ‘Ne oldu efendim?’ dedim. ‘Yine hocayı salmışsın. Bak burada üç tane şahit var, hocayı yine camide görmüşler...’ dedi savcı. Ben bittim... Ben bunca yıldır memurum... Benim çoluk çocuğum var... Ne olacak benim halim... Bana bir çare bulun...” diye ağlamaya başladı Tahtakurusu. Hoca Efendiler: “Geçmiş olsun, bir şey olmaz inşallah, merak etme...” dediler.

Onlar konuşurlarken, bizim Nazif (Çelebi) Efendi hemen yatağın kenarından şöylece geriye çekildi, sırtını duvara verdi. Geriye aldı kendini, o görmüyordu. Ben de yaklaştım yanına. Cebinden bir pusula çıkardı ve müdür ne dediyse aynısını yazdı. Bizim bir kibrit kutumuz vardı, pusulayı içine koydu. Üstad Hazretleri çocuk koğuşunda kalıyordu, koğuşun birini boşaltmışlardı Üstad için, tecrit olsun diye. Kapısı o koridora açılırdı.

Âdem diye bir meydancı vardı, o bizim bakkal ihtiyaçlarımızı görür, peynir, zeytin alırdı bize. Fakat asıl Üstad’la haberleşme vasıtamız bu meydancı Âdem Ağa idi. Biz ona yirmi beş, elli kuruş veriyor veya bir sigara alıveriyorduk. O da götürüyor kibrit kutusunu çocuklara veriyordu.

Çocuklar da Üstad’a veriyordu. Velhasıl yine kibrit kutusunu ona verdik. Ben koridorun başında beklemeye başladım. On beş dakika geçmedi, çıktı geldi Âdem Ağa. Üstad’tan cevap geliyordu. Kibrit kutusunu verdi, aldım cebime koydum. Usul usul koğuşa döndüm. Bizim müdür hala konuşuyordu. Ben kibrit kutusunu kenardan Nazif Efendi’ye verdim. Açtık beraber okuduk.

Diyor ki Üstad:

“Kardeşim Nazif, pusulanı aldım, güldüm. Ben on beş yirmi gündür hastayım. -Üstad o zaman hakikaten son derece hastaydı, ateşi vardı- Namazı zor kılıyorum, ayağa kalkamıyorum, bir şey yiyemiyorum; hem hastayım, hem de çok güçsüzüm. Bu kadar demir parmaklıklar arasından ben nasıl geçeceğim, nereden atlayacağım. O cami bir saatlik bir mesafede, ben oraya nasıl gider gelirim?”

“Bu olsa olsa şudur:

“Cenab-ı Hak ehl-i imana üç yüz müekkel melaikeler tayin etmiştir. Bu melaikeler, o mü'min kul için müteaddid yerlerde, aynı zamanda, aynı kıyafette; mesela Mekke’de, Medine’de görünür. Aynı saatte müteaddid yerlerde ibadet yapar, o mü'mine sevabını bağışlarlar. Bunun böyle olmak ihtimali vardır. “Bu benim şahsıma aid değildir. Her mümin için olur...” şeklinde bize ders mahiyetinde bir pusula yazmış Üstad. Risalelerde bunlar yazılıdır zaten.

Netice olarak bir ders mahiyeti vardı burada. Her müminin 300 müekkel melaikesi olabilir. Onlar mübarek yerlerde dua ederler, ibadet ederler, o mü'mine hediye ederler. Bu müjdeyi anlamış olduk.

ÜSTAD KIRK SEKİZ YAMA İLE GİTTİ MAHKEMEYE

Üstad’ın cüppesini yamamışsınız?

Denizli’de bizi altı ay mahkemeye çıkarmadılar. İddianame gelmedi. Gelince de, iddianame rüzgâr gibi şuradan girdi buradan çıktı. Öyle okuyup da, bizim suçumuz neymiş biz bilmiyoruz... Herkese bir tane verilmesi lazımken, sadece bir tane verdiler. Yetmiş seksen sayfalık iddianame, altı ay sonra geldi.

Üstad Hazretleri mahkemeye, cüppe değil yakalı pardösü ile... Cüppesini bir yere mi vermişti yoksa sattı mı hatırlayamıyorum!

Bayram Yüksel: “Hafız Ali Ağabey’e vermiş.”

Üstad onu göndermişti, mahkemeye gidileceği için. Mahkemeden bir gün önce, “hocalar!.. hocalar!..” diye bağıyordu meydancı. Ben de koridorda bir yere gidiyordum. Karanlık, görünmüyor, sesi çıkıyordu sadece. “Ne istiyorsun?” dedim. Baktım elinde bohça gibi bir şey var. “Bunu hoca gönderdi, ‘bunu yamasınlar’ dedi.” Hemen kaptım elinden. Baktım mis gibi kokuyor. Artık başıma koydum koşuyorum koğuşuma.

Bayram Yüksel – İbrahim Fakazlı hatıralarını anlatıyorlar.

Dedim: “Üstad Hazretleri cüppesini göndermiş, yamanacak.” Ben ona cüppe diyordum, ama cüppe değilmiş. Sonra orta yere çarşaf gibi bir şey serdik. Pardösüyü de üzerine serdik. Bakıyorum şimdi, herkes de bakıyor. Gördüm ki, çok yama var. Yırtık yerler de var. Yırtık yerleri yamamak için; pantolonlarımızdan, yeleklerimizden... Ona uygun renkler bulduk. Omzundan filan dört yerinden yamadık. Sonradan merak ettim. Kırk dört tane yama saydım. Dört de ben yaptım. Kırk sekiz yama olmuştu. Mahkemeye çıkmak için hazırlık yapıyor, iyi elbiselerini giymeye çalışıyordu Üstad. Kırk sekiz yama ile gitti mahkemeye. İşte Üstad’ımızın dünya zenginliği böyle idi.

HAPİSHANEDEN MAHKEMEYE GİDERKEN ÜSTAD BÖLÜK KUMANDANI GİBİYDİ

Hapishaneden mahkemeye nasıl gidiyordunuz?

Denizli’de hapishaneden mahkemeye giderken jandarma silahını, kasaturasını kuşanıyordu. Sonra hapishanenin önünde kabile toplanıyor, Mahkûmlar kelepçeye bağlanıyordu. Kelepçeler ise yetmiş-seksen kişiye yetmiyor, bazıları ipe bağlanıyordu. Sonra sıraya koyuyorlardı. Yani orada, on-on beş dakikalık bir hazırlık yapılıyordu.

Bayram Yüksel:

“Bir sefer Üstad’ı 90 yaşındaki Hasan Efendiyle bağlıyorlar.”

Evet. Herkes Üstad’la bağlanmak için bekliyordu. Üstad Hazretleri ekseriyetle Tâhirî Ağabey’le, Nazif Çelebi ile, Mehmed Feyzi Efendiyle bağlanıyordu. Aramızda mühim meseleler görüşülüyordu o esnada. Biz bir şeyler duyarız diye Üstad’ın yanına giderdik hep.

Kafilenin çevresinde bir sıra gardiyanlar vardı. Onların peşinde resmi polisler, onun dışında bir takım jandarma, onun dışında bir takım daha vardı. Onları tanımıyoruz, ama onlar da sivil polislerdi galiba?

Bayram Yüksel: “Evet. Sivil polislermiş onlar.”

Bunun da dışında halk var. Böyle bir kitle-i azime ile gidiyoruz biz. O, yetmiş-seksen kişi değildi sadece.

Mezarlıktan geçilirdi. Üstad her geçişte mezarlıkta duruyordu. “Esselamü aleyküm ve rahmetullahi ve berekatuhû yâ ehlel kubûr!” diyordu. O anda bütün kabile duruyordu. Üstad Hazretleri “Esselamü Aleyküm” diye durunca, bütün kitle “Rap!” diye duruyordu. Adeta bölük kumandanı komut veriyor, kabile duruyordu. Orada Üstad dua ediyor, biz de “âmin” diyorduk. Üstad öyle acele etmezdi. Bir daha duruyor, bir daha başlıyordu duaya. Üstad Hazretleri çok neşeliydi, latife yapıyor takılıyordu yolda. Yürürken fazla yanaşamıyorsun, ama polis de o kadar bir şeye ses çıkarmıyordu.

Oralarda mektepler vardı. İlkokul çocukları geliyordu. O çocuklar: “Hoca Dede! Hoca Dede!” diye dalıyordu kalabalığın arasına. Biz saat yedi buçuk, sekiz gibi geçiyorduk mekteplerin yanından. Çocukların tam mektebe gelme zamanları... O, sekiz-on yaşlarındaki yavruları Üstad böyle kucaklıyordu. Onlar da Üstad’ın ellerini öpüyorlar, eteklerine sarılıyorlardı.

Mustafa Birlik: “Üstad kızmıyor muydu?”

Hayır! Üstad onlara öyle bir neşe ile iltifat ediyordu ki: “Bunlar istikbalin kahraman nurlarıdır!” deyip, “Şap, şap, şap!” diye vuruyordu. Bunu neşeyle yapıyordu Üstad. Birkaç mektep vardı orada. Duruyorduk mekteplerde. O küçüklerle sohbet ediyordu Üstad.

TAHTAKURUSU ÜZERİNDEN LÂTİFELİ BİR DERS

Yine bir seferinde mahkeme yolunda Nazif Çelebi ile beraberiz. Mezarlıkta duruyoruz, gitmiyoruz yani. O sırada yakasında bir tahtakurusu görmüş bizim Nazif Efendi, kelepçeliydi. Üstad’a: “Efendim müsaade eder misiniz?” dedi. “Ne o Nazif?” dedi Üstad. “Efendim tahtakurusu gidiyor boynumuza doğru...” “Sakın dokunma! sakın dokunma!” dedi Üstad. “Niçin Efendim?” dedi. “O kurnazdır. Isırır hemen saklanır ve sen onun ısırıldığını birkaç saniye sonra duyarsın. Bu sefer sen onu öldürürsün. Hâlbuki o ısırma. Sen birini haksız yere öldürdüğün için, onun intikamını almak üzere, bire on hücum ederler.” Üstad bunu lâtife olarak ders halinde anlatıyordu. Biz gülüyoruz tabi.

Üstad sonra birden ciddileşti: “Bak, bir arkadaşlarının intikamını almak için on tanesi birden hücum ediyorlar. Biz burada, bu davayı; Abdülkadir Geylani, Ahmed-i Farukî, Muhammed Gazali’den teslim aldık. Bir tahtakurusu, bir kardeşinin ölümüne on tane fedai olarak gittiğine göre, biz daha fazla fedakârlık yapmamız lazım...” diyerek, Üstad tahtakurusu üzerinden bir ders vermişti bize.

DENİZLİ HALKI BİZE TAM SAHİP ÇIKTI

Denizli hapishanesinden tahliye olduk. Denizli halkı hapishanenin önünde toplanmıştı. Orada bir meydan vardır. O meydan baştan sona kadar hep kadınlarla doldu. Hepsini başörtülü mesture hanımlardı. Grup grup ağlıyorlardı. “Bizi kimlere bırakıp da gidiyorsunuz? Biz sız ne yaparız?” diye ağlaşıyorlardı.

Erkekler de kapının önündeki meydandaydı. Orası da geniştir. Oraya atlarıyla arabalarıyla gelmişler. Bizim eşyaları, ellerine geçen eşyalarımızı taşımak için. Gardiyan kapının önüne bırakıyor, hemen hücum ediyorlardı. Kapan kapana... Yani bizim taşımaya elimiz ermedi. Halk böyle tam sahip çıktı bize. Maksatları eşyalarımızı alıp bizi evlerine götürmekti.

Üstad’ı da iki tane yağız atlı güzel bir faytona bindirdiler. Yanında Mehmed Feyzi Efendi vardı. Üstad’la yan yana körüğün altında oturuyorlardı. Arabacı da yerinde, kamçı elinde bekliyor. Kimse gitmiyor, herkes emir bekler gibi bir halde idi. Ben ve Selahaddin (Çelebi) en gençleriyiz. Üstad’ın da çok yakınında bulunuyoruz. Arabanın arka tarafında körüğün dibinde duruyoruz. Üstad ne konuşsa duyuyoruz.

Hapishane orman tarafındaydı. Gündüz vaktindeyiz, öğleden sonra. Birden orman tarafından bir haşırta koştular. Ama Üstad körüğün içinde olduğundan onu görmedi. Bir de baktık ki bir süvari, sanki gökte uçuyor. Öyle hızlı geldi ki, o hızla tam Üstad’ın önünde çakıldı kaldı. Birden fırladı Üstad’ın ayaklarına kapandı. Üstad hemen başından tuttu, ona bir şey söyledi. Ne söyledi, ben ve Selahaddin duyamadık. O süvari tekrar atına bindi, aynı şekilde geldiği yere doğru uçtu gitti. Selahaddin dedi ki: “Bu topçu çavuşu” dedi. Kolunda “Çavuş” işareti vardı. Selahaddin tanıdı onu. Bu hadisenin ne olduğunu, mahiyetini tam anlayamadık.

Biz geldik çarşıya. Delikliçnar denen mahalleye geldik. Üstad Hazretleri Ahmet Çavuş’un Hanı denilen bir yer vardır, oraya indi. Orada bir oda verdiler. Kardeşlerin kimisi çarşıya dağıldı. Biz İnebolulular ise, akşama gideceğiz. İkinci namazına Üstad’ın yanına çıktık. Üstad: “Durmayın hemen gidin” dedi. “Üstad’ım İnebolu’ya götürelim seni” dedik. Ashında herkes götürmek istiyordu. Üstad herkese güzelce cevaplar veriyor, “siz durmayın gidin” diyordu. Bize de, “hemen gidin” dedi.

Hapishaneden çıktığımızda Denizli halkı bize tam sahip çıktı. Bir Hâfız Mustafa vardı... (Bu hatıralar Hâfız Mustafa Kocayaka maddesinde vardır. Ö. Özcan)

Biz hapiste iken, Ispartalılar bizi ziyarete yürüyerek gelmişlerdir. Isparta’dan Denizliye kadar kaç günde yürümüşlerdir acaba? Tren parasını, yol parasını nereden bulacaklardı fukaralar. Kuru fasulye, nohut, börülce... Almışlar boş gitmemek için, hediye getirmişlerdi. Ayda bir iki, yapılan her duruşmaya geliyorlardı. Biz de onların getirdiklerinden yedik.

ASA-YI MUSA’YI MATBAALAR KORKUDANTAB EDEMEDİ. TAHİR ELLER YAZDI

Asa-yı Mûsa’nın tab meselesi nasıl olmuştu?

Asa-yı Mûsa’yı tab ettirmek için; Üstad Hazretleri daha Kastamonu’da iken, bunun müfredatını hazırlamıştı. Malum O mecmua derlemidir. Fakat Denizli mahkemesi başladı, tab işi geri kaldı.

1945’lerde Denizli hapishanesinden çıktığımız zaman. Üstad onu devam ettirdi. Bir Asa-yı Mûsa hazırladı. Diyor ki: “Kur’an harfleri ile bastırılsın.”

Ve Tâhîrî, Hüsrev, Rüşdü ağabeyler ile İnebolu'dan Nazif Çelebi İstanbul'da toplandılar. İstanbul'a götürdüler Asa-yı Musa'yı. Orada Kur'an harfleri ile tab ettirecekler. Fakat bunu yapmaya imkân bulamadılar. Çok uzun sürdü, bir aydan fazla İstanbul'da kaldılar. Bütün matbaaları geziyorlar, fakat matbaacılar korkuyordu. Bedüzzaman Said Nursî'nin eseri, Risale-i Nur, mahkemeden çıkmış taze taze... Onun için almıyorlar matbaacılar. Bir Aziz Bozkurt vardı, onda biraz yumuşaklık görüyorlar. Yoksa ötekiler hiç kabul etmiyorlar, korkuyorlar onlar. Üstad Hazretleri de sık sık mektuplarla onları teşvik ediyor, bastırmaları için.

Para meselesi de çok mühim oluyor. Çok para istiyorlar. Kaçak basmak için harabelere götürcekler. O zaman Sultanahmet civarı hep harabe. Fundalıklar, yangın yerleri. Oralara, eski matbaaları kurmuşlar. O zaman 'Necatî'l-Mü'minin, Mızraklı İlmihal...' nereden bulacaksın, hep doldurmuşlar fırınlara, yakmışlar onları. Aziz Bozkurt cesurdu. O, "yaparım" demiş, ama çok para istemiş.

Velhasıl Üstad Hazretleri bunlara şiddetle kızdı. "Bu hizmet nasip olmayacak bunlara. Bu mesele Risale-i Nur'un Tahir (temiz) elleriyle tahakkuk edecek" dedi. Sonra tamim etti ki: "Herkes bir Asa-yı Mûsa yazsın. Herkes bir Asa-yı Mûsa yazarsa, ondan ahir ömrüne kadar vazife sorulmayacak. Bu hizmet onun şahadetnamesi olacak, sınıfı geçecek. Yalnız bu Asa-yı Mûsa'yı yazsın" diyor Üstad. Her yerde bir seferberlik başladı. Çarşılarda kâğıt, mürekkep, kalem ucu kalmadı. Herkes tomarla bunları aldı, gece gündüz yazmaya koyuldu. Altı ay zarfında bir Asa-yı Musa yazmak kolay mı? Hem de dikkatli yazılıyor. Baştan savma yazılmayacak. Biz İnebolu'da yirmi-otuz tane yazdık, tam hatırlıyorum.

Bayram Yüksel: "Teksir makinesini daha almamış mıydınız o zaman?"

Hayır. Teksir daha yoktu o zaman. O sonradan geldi İnebolu'ya.

Şimdi bir de İnebolu'dan Emirdağ'a götürülmesi lazım. İnebolu neresi, Emirdağ neresi? Bir tek kâğıdı götürüyorsun, bir tek kâğıdı. Cebinde bir mektup götürüyorsun. Takip ediyorlar, korkutuyorlar, evham veriyorlardı. Biz artık bu kadar meydana gelmiş şeyi durdurur muyuz? Bir an evvel Üstad'ımıza vasil olsun diye beni tayin ettiler, "sen götür" diye vazife verdiler bana. Biz bavul gibi bir şey yaptık. Kitapları onun içerisine koyduk. Üzerine de çamaşırlar koyduk...

HARAMDAN KAÇMA NOKTASINDA ÜSTAD'DAN BİR HADİSE GÖRDÜM

Risale-i Nur'un talebelerine verdiği ders üçtür: Birisi; Allah'ın emirlerini, farzlarını son derece dikkatle vaktinde ifa etmek. İkincisi; haramdan şiddetle kaçmak... Üçüncüsü de: Risale-i Nur'la meşgul olmak, onları tahsil etmek ve kendi imanını kurtarmak, başkalarının imanının kurtulmasına da vesile olmaktır. Risale-i Nur dairesine girenlerin bu üç büyük vazifesi vardır. Başka da bir vazife yoktur.

Ben bunlardan haramdan kaçmak noktasında, Afyon Mahkemesinde, Üstad'dan bir hadise gördüm. Onu anlatayım size:

Hapishaneden mahkemeye geldik. Mahkeme salonuna, koridordaki dış merdivenlerden giriliyordu. Aşağı yukarı yetmiş kişi varız. Biz iki tarafa dizildik. Üstad Hazretleri de dışarıya bakan kapıda, ayakta duruyordu. Orada mübaşirin bir sandalyesi vardı. Sonra mübaşir sandalyesini Üstad Hazretlerine verdi. Üstad Hazretleri yüzü kapıya dönük bir şekilde sandalyeye oturdu. Biz ayaktayız. Dışarıdan gelenler oluyordu, orası kalabalıklaştı. Üstad'ın yüzü kapıya doğru dönük, bize bir şey anlatıyordu. Daha hâkimler gelmemişti. Jandarma ve polisler "açılın!" diye ihtar ediyorlardı. Memurlar, hâkimler falan geçiyorlardı bazen.

Üstad bizimle kapıya bakarak konuşuyordu. Herkes ona kulak vermişken; birden Üstad Hazretleri başını öyle bir hızla çevirdi ki... Ama nasıl çevirdi... Sanki elektrik düğmesine basılmış, başı kopmuş da gidiyor zannettim ben. "Neden acaba?" diye kapıya doğru baktım. Bir de gördüm ki; kapıdan bir baş, bir kadın başı zuhur etti. İki merdiven daha çıkınca göğüs hizasına kadar meydana çıktı ve nihayet içeri girdi. İşte Üstad Hazretleri onu görür görmez başını böyle çevirmişti. Ben Üstad Hazretleri'nin harama bakmamak için bu hareketi yaptığını anladım. Başka bir şey de olamazdı zaten.

AFYON HAPİSHANESİNDE ÜSTAD'IN KOĞUŞU VE YATAĞI

Afyon Hapishanesinde Üstad üst kattaki koğuşta kalıyordu. Bahçeye çıktığımız zaman bir tahta kapı vardı. Gardiyan olmazsa, oradan fırlıyoruz yukarıya. O kapıyı Bayram bilir.

Bayram Yüksel: "Evet, evet."

Orada gardiyanlar sandalyede oturuyorlardı. Bazen de ayrılıyorlardı. Biz o anda fırlıyorduk yukarıya. Yalnız orada bir falaka vardı. Yakalandın mı falakaya yatarsın.

Yukarıda Üstad'ın odası vardı. Daha doğrusu yüz kişilik bir salon. Koca bir salon. Orası hapishanenin mektebiymiş. O maksatla yapılmış. Ben o salonun pencerelerini saydım. Otuz altı tane göz vardı. Otuz iki tanesinin camları kırık. Mevsim kış. Oralara cam takmadılar, bir şeyle kapatmadılar. Karşı koğuşta bir komünist vardı, yüz bir senelik. Bir de ahlaksız bir doktor, ceza yemiş. Bir de Demokrat Partinin zincirli Başkanı vardı. Onu bir suçtan dolayı Halk Partili hâkimler cezalandırmışlar. Onların odalarını yaptılar. İçine soba kurup kömür de verdiler, camları da takılı. Hâlbuki Üstad'ın odasının tabanında da döşemelerin arası açıktı. Rüzgâr giriyordu. Bayram sen gördün değil mi?

Bayram Yüksel: “Evet Ağabey gördüm.”

Üstad'ın yatağı da şuydu: Bir buçuk metrelik kısa bir tahta, tahtanın üzerine bir minder, onun üzerinde iki tane battaniye, başının altına da bir yastık. Çok çıktım yanına, ben Üstad'ı hiç böyle uzun yatarken görmedim. Üstad yattığı zaman bacaklarını dizlerinden büzerek yatıyordu mecburen.

Bayram Yüksel: “Soba soğuktan patlıyordu. Sıcaktan patlaması lazımdır, ama soğuktan patlıyordu. O kadar çok soğuk vardı.”

Mangalda biraz kül, biraz kömür konmuş. Üstad'ı mangalın üzerine doğru, böyle mangala kapanmış vaziyette birkaç kere gördüm ben. Yüzünü ısıtıyordu. Size Afyondaki o kışın şiddetini anlatayım: On beş-yirmi gün camlardan don gitmedi. Tül perde gibi öylece kaldı. Bahçedeki kar bizim boyumuzdaydı. Tünel açılarak geçiliyordu.

İLK DEFA ÜSTAD'IN AĞLAMASINI GÖRDÜM

Afyon Hapishanesinde Üstad'ın zehirlenmesi nasıl olmuştu?

Afyon'da Üstad'ın zehirlenmesi hadisesinde yanında bulunmadım. Fakat zehirin tesirini gördüm. Şöyle ki:

Bir gün Üstad'ın yanına çıktım. Baktım Üstad böyle büzülmüş yatıyor. Fakat ben hemen anladım hasta olduğunu. Koşum Üstad'ın yanına. Ellerini avucuma aldım. Ellerimi ateş yakar gibi yaktı. O kadar sıcak ki elimi yaktı, ateş gibiydi. “İbrahim ben ölüyorum” dedi Üstad Hazretleri. Bana dilini çıkarttı. Dili, hani haşlanmış yumurta soyulunca altından çıkan beyaz olur ya, onun gibiydi. Aynen, dili haşlanmış yumurta gibiydi. Gözlerinin içi ise kıpkırmızı olmuş. Bana hastalığını anlatıyordu. “Üstad'ım geçmiş olsun” dedim.

Üstad'ın önüne kapaklandım, başladım ağlamaya. “Siz varken ben artık ölüyorum, ben memnunum, ben ölmeye hazırım...” böyle söylüyordu Üstad. Ben başladım ağlamaya. Üstad “git” diye işaret ederken, Ceylan geldi. Ceylan da beni öyle görünce, O da kapaklandı oraya. Başladı o da ağlamaya. Üstad da başladı ağlamaya. Bayram sen hiç gördün mü Üstad'ın ağladığını? Ben hiç görmemiştim. Ağlıyordu Üstad orada. Üstad bize dedi ki: “Siz gidin kardeşim, haber verin. Allahasımarladık, ben ölüyorum.” Biz kalktık Ceylan'la önünden, şaşırmıştık. Ceylan'la sarmaş dolaş ağlıyoruz. Üstad; “gidin” diyordu. Gitmemiz haber vermemiz lazım dedik.

O endişe ile biz ikimiz birlikte indik aşağıya. Telaş da vermemek için, birer ikişer söylüyoruz herkese. Bu esnada Üstad üst katta camda belirdi. Elinde saati var. Saati şöyle tutmuş, yukarıdan işaret ediyor bize. Saati soruyordu bize. Sonra biz parmak işareti ile bildirdik. Ben hayret ettim. Üstad nasıl kalktı geldi bu haliyle.. İyileşmişti... Yâ, böyle oldu işte. Ben bunu gördüm. O ateş, o hastalık zehirlenmeden mütevellittir. Demek Üstad'ın vazifesi varmış. O ateşin içinden çıkmıştı... İnayetle...